

OLECHNOWICZ Antoni  
OLECHNOWICZ ANTONI ] wers p[is]m

(7)

/1905 - 1951/, pseud. "Meteor", "Kurkowski", "Pohorecki", "Lawicz", "Krzysztof",  
"Roman Wrzeski"

Urodzony 13 czerwca 1905 w powiecie święciańskim z ojca Ferdynanda, właściciela folwarku Jurszany w pow. oszmiańskim, i matki Felicji z Piewcewiczów. Maturę zdał w 1926 w gimnazjum św. Kazimierza w Nowej Wilejce.

W 1930 ukończył Szkołę Podchorążych Piechoty w Komorowie k/Ostrowi Mazowieckiej, uzyskując stopień podporucznika i przydział służbowy do 5 p.p. Legionów w Wilnie. W 1932 awansował na porucznika, zaś w l. 1935-1937 studiował w Wyższej Szkole Wojennej, którą ukończył jako kapitan dyplomowany, a następnie służył kolejno w sztabie 20 DP w Baranowiczach i 33 DP w Grodnie.

Kampanię wrześniową odbył jako kwatermistrz 33 DP. 2 października 1939, po krwawych walkach na południe od Janowa Lubelskiego i kapitulacji grupy ppłk. T. Zieleniewskiego, w skład której wchodziła 33 DP, znalazł się w niewoli sowieckiej, lecz wkrótce z niej zbiegł i przedostał się do Wilna.

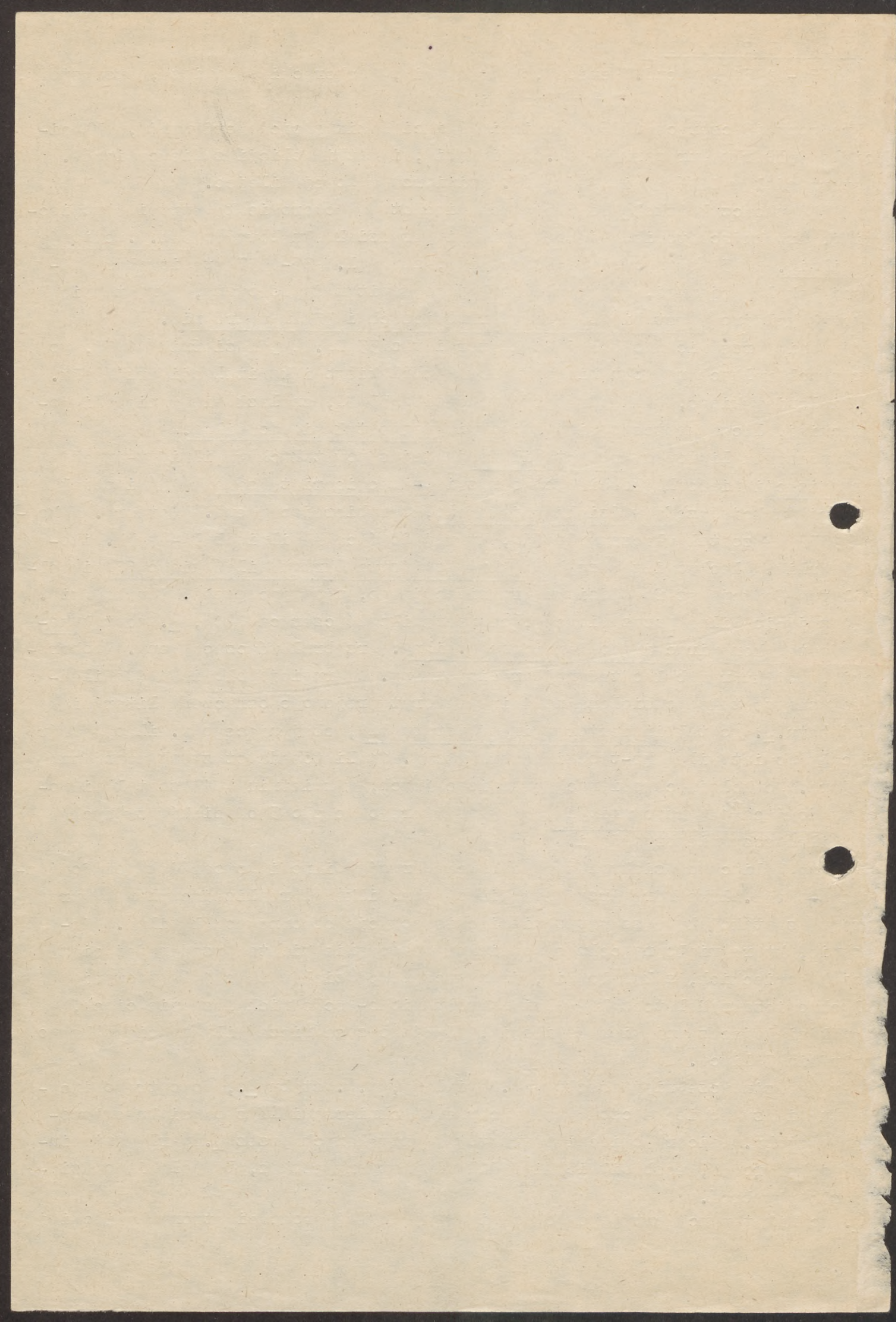
Na początku listopada przystąpił do jednej z powstałych w Wilnie tajnych organizacji niepodległościowych o nazwie → "Komisariat Rządu" /KR/ i objął w tej funkcji szefa wydziału wojskowego, przybierając pseud. "Meteor". W końcu 1939 KR został włączony do SZP, której dowódcą w Wilnie był → ppłk. Nikodem Sulik. Olechnowicz wszedł w skład dowództwa Okręgu Wileńskiego SZP i pełnił tam funkcję szefa Oddziału Organizacyjnego, używając pseud. "Kurkowski".

9/10 Po zajęciu Wilna przez Niemców, co nastąpiło 24 czerwca 1941, O. został kóndendantem konspiracyjnego garnizonu m. Wilna. Przybrał wówczas pseud. "Pohorecki", pod którym był od tamtej pory najbardziej znany. W drugiej połowie 1942 Wileńszczyzna została podzielona na 4 inspektoraty rejonowe oznaczone literami alfabetu. O. został inspektorem inspektoratu "A", obejmującego m. Wilno /"Dwór"/ i cały powiat wileńsko-trocki /"Turkawka"/. 11 listopada otrzymał awans na majora. Po kolejnych zmianach organizacyjnych, w kwietniu 1944 został mianowany dowódcą 1 Zgrupowania AK, w skład którego weszło 5 oddziałów zwanych na Wileńszczyźnie brygadami.

na 7 lipca oddziały AK połączonych Okręgów Wilno i Nowogródek pod dowództwem → ppłk. Aleksandra Krzyżanowskiego /"gen. Wilka"/, realizując plan "Ostra Brama" zaatakowały z zewnątrz niemieckie pozycje obronne wokół Wilna. Uderzenie, które miało na celu samodzielne opanowanie miasta przed nadejściem wojsk sowieckich, zakończyło się, jednak część oddziałów AK z 1 Zgrupowania Olechnowicza nadal toczyła walki na południowo-wschodnich przedmieściach, współdziałając z wojskiem sowieckim, gdy jego zasadnicze siły nadebrały po południu 7 lipca.

Parę godzin wcześniej doszło w m. Popielany, m.p. sztabu O., do ostrego incydentu między sowiecką czołówką pancerną a żołnierzami AK z oddziału obronowego sztabu. Oficer sowiecki potraktował przysłanych przez O. parlamentaryzsy jako wrogów, rozbroił ich i wydał ultimatywny rozkaz, by polskie oddziały złożyły broń.

O. ocenił ten incydent jako dowód nieprzejednanej wrogości strony sowieckiej



do AK, wykluczającej wszelką współpracę z Armią Czerwoną. Nie mając możliwości natychmiastowego kontaktu z "gen. Wilkiem", wydał na własną odpowiedzialność podległym mu oddziałom rozkaz, by zaprzestały walki i wycofały się w kierunku Warszawy, względnie przeszły do konspiracji. "Gen. Wilk", oceniając sytuację inaczej, uchylił rozkaz Olechnowicza, odwołał go ze stanowiska dowódcy zgrupowania, a z dniem 8 lipca mianował na jego miejsce kpt. → Aleksandra Wasilewskiego /"Olesiński"/.

Wilno zostało ostatecznie opanowane przez Armię Czerwoną przy znaczącym udziale AK w dniu 13 lipca. Jeszcze w czasie trwania walk "gen. Wilk" nawiązał ~~Winn~~ z dowództwem sowieckim rozmowy na temat dalszego współdziałania AK z Armią Czerwoną.

12 lipca osiągnięto wstępne porozumienie przewidujące, że oddziały AK Okręgów Wilno i Nowogródek utworzą samodzielny korpus, który u boku wojsk sowieckich będzie kontynuował walkę przeciwko Niemcom o wyzwolenie Polski. Stosownie do wcześniejszych wytycznych Komendy Głównej AK o odtwarzaniu sił zbrojnych /OSZ/, korpus miał składać się z 1 DP i 19 DP, Brygady Kawalerii i pułku pancernotorowego, przy czym O. był przewidziany na szefa sztabu 1 DP.

17 lipca nastąpiło podstępne aresztowanie "gen. Wilka" i znacznej części polskich oficerów, zaś oddziały AK skoncentrowane w porozumieniu z dowództwem sowieckim pod Wilnem, zostały otoczone przez sowiecką jednostkę pancerną, zmuszone do złożenia broni i internowane. Okazało się więc, że O. prawkłowo ocenił prawdziwe zamiary Sowietów.

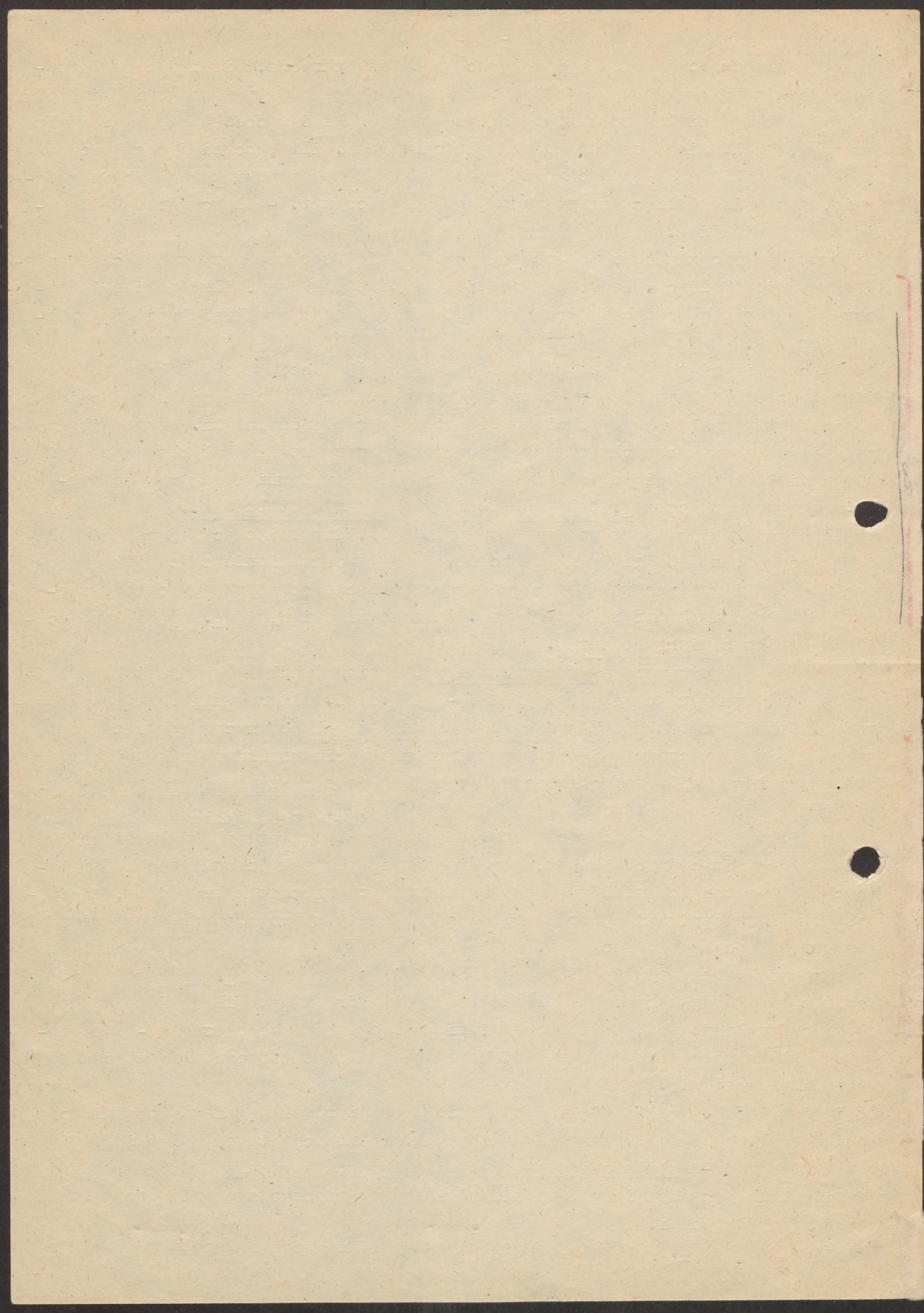
O. uniknął aresztowania i wrócił do Wilna, gdzie wszedł w skład sztabu kolejnego komendanta Okręgu Wileńskiego AK, → ppłk. dypl. Juliana Kulikowskiego /"Rynggraf"/. Pełnił początkowo funkcję szefa Oddziału III /operacyjnego/, zaś po aresztowaniu w styczniu 1945 Kulikowskiego i objęciu komendy Okręgu przez mjr dypl. Stanisława Heilmana /"Wileńczuk"/, został jego zastępcą i szefem sztabu.

W marcu 1945, gdy aresztowano z kolei Heilmana, O. objął funkcję komendanta Okręgu Wileńskiego, zmieniając pseud. na "Lawicz". Przystąpił do likwidacji struktur organizacyjnych okręgu, a równocześnie nakazał demobilizację działających samorzutnie oddziałów samoobrony złożonych z resztek brygad AK, zasilonych nowymi ochotnikami spośród polskiej młodzieży zagrożonej aresztowaniami i poborem do wojska sowieckiego.

Po naradzie w Delegaturze Sił Zbrojnych /BSZ/ w Warszawie O. przeprowadził w czerwcu 1945 ewakuację władz i podstawowych kadr Okręgu Wileńskiego AK do Polski centralnej, pozostawiając w Wilnie tylko szefa swego sztabu → mjr Wincentego Chrzęszczewskiego /"Kruk"/, który zajął się ostateczną likwidacją agentów AK na Wileńszczyźnie.

Jesienią 1945 O. przeniósł się do Gdyni, skąd kierował podziemną organizacją skupiającą b. członków Okręgu Wileńskiego AK. Organizacja ta od kwietnia 1946 przybrała nazwę → Mobilizacyjny Ośrodek Wileńskiego Okręgu AK /MOWOAK/, a jej zadaniem było prowadzenie różnorodnych działań na rzecz odzyskania przez Polskę pełnej niepodległości.

W lutym 1947 był O. w Paryżu, gdzie otrzymał instrukcje i środki na dalszą



działalność podziemną. Wtedy również został awansowany na podpułkownika dyplomowanego a odznaczony Orderem Virtuti Militari 5 kl.

Latem 1948 Służba Bezpieczeństwa dokonała licznych aresztowań wśród działaczy podziemia, doprowadzając w 1949/1950 do likwidacji NOWOAK. O. aresztowano w Krakowie w 1949. W dniu 23 października 1950 stanął przed sądem wojskowym w Warszawie i po procesie przy drzwiach zamkniętych został 2 listopada skazany na karę śmierci. Wyrok wykonano w więzieniu na Rakowieckiej na początku 1951.

Miejsce wiecznego spoczynku ppłk.dypl.Antoniego Olechnowicza nie jest znane.

Witucki Roman

Polski Słownik Biograficzny, t.XXIII.

Rocznik Oficerski, Warszawa 1932.

Sanojca A., Kijewska J.: Obsada personalna Komendy Okręgu Wileńskiego AK

[w:] Dzieje najnowsze R.XII, nr 3 /1980/

Piechota 1939-1945, red.T.Kryśka-Karski, Londyn 1970-1974

Polskie Siły Zbrojne w II wojnie światowej, t.III, Armia Krajowa, Londyn 1950

Korab-Żebryk R.: Operacja wileńska AK, Warszawa 1985

Żalikowski Z.: Przyczynek do historii AK na Wileńszczyźnie, mps, Warszawa 1964

Wasilewski A.: Wspomnienia cz.2 - okres od listopada 1939 do czerwca 1941, mps, Gdańsk 1960

MSW, Biuro "C": Informator o nielegalnych antypaństwowych organizacjach i bandach zbrojnych działających w PRL w latach 1944-1956. Wydanie tajne, Warszawa 1964

Relacja Elmiry Koryckiej-Olechnowiczowej

Wspomnienia własne Autora

Longin Tomaszewski

} 6a

